

Czy kojarzenie selektywne może prowadzić do powstawania nowych gatunków?

Ryszard Rudnicki

IM PAN

Konferencja z okazji XXX-lecia
Instytutu Matematyki Stosowanej i Mechaniki
Warszawa 20.04.2017

Plan wykładu:

1. ogólny model fenotypowy,
2. asymptotyka modelu z losowym łączeniem w pary,
3. model z kojarzeniem selektywnym - efekt rozgałęzienia ewolucyjnego

R. Rudnicki, R. Wieczorek, Does assortative mating lead to a polymorphic population? A toy model justification.

R. Rudnicki, P. Zwoleński, Model of phenotypic evolution in hermaphroditic populations, J. Math. Biol. **70** (2015), 1295–1321.

Wprowadzenie – uzgodnienie słownika

Model fenotypowy:

Wprowadzenie – uzgodnienie słownika

Model fenotypowy:

1. model strukturalny, w którym parametrem jest cecha lub zespół cech fenotypowych,

Wprowadzenie – uzgodnienie słownika

Model fenotypowy:

1. model strukturalny, w którym parametrem jest cecha lub zespół cech fenotypowych,
2. cechy fenotypowe nie zmieniają się w czasie życia osobnika i nie zależą od miejsca jego występowania.

Wprowadzenie – uzgodnienie słownika

Model fenotypowy:

1. model strukturalny, w którym parametrem jest cecha lub zespół cech fenotypowych,
2. cechy fenotypowe nie zmieniają się w czasie życia osobnika i nie zależą od miejsca jego występowania.
3. łączenie w pary oraz konkurencja wewnątrz gatunkowa jest na poziomie fenotypu.

Wprowadzenie – uzgodnienie słownika

Modele płciowe – uwzględniamy łączenie osobników w pary i dziedziczenie cech po obu rodzicach.

populacje monomorficzna – złożona z osobników o tych samych (podobnych) cechach fenotypowych.

populacja dymorficzna (polimorficzna) – gdy populacja podzielona jest na dwie (lub więcej) podpopulacje o innych cechach fenotypowych.

specjacja - powstawanie nowych gatunków (głównie z populacji dymorficznych)

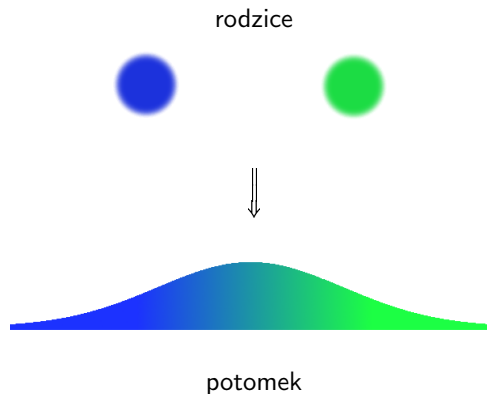
Dobór losowy

- ▶ każde dwa osobniki łączą się z tym samym prawdopodobieństwem w pary,
- ▶ po każdym połączeniu w pary rodzi się potomek,
- ▶ współczynnik urodzeń = współczynnik śmiertelności,
- ▶ potomek zaraz po narodzinach może brać udział w interakcjach,
- ▶ rozkład cech potomka $K(x, y, \cdot)$,
- ▶ $K(x, y, \cdot) = K(y, x, \cdot)$,

$$\int_x z K(x, y, dz) = \frac{x + y}{2}.$$

Dziedziczenie fenotypowe

$K(x, y, dz)$ ma gęstość postaci $h\left(z - \frac{x + y}{2}\right)$

μ_t jest miarą probabilistyczną dla $t > 0$ opisującą rozkład profilu fenotypowego

$$\frac{d}{dt}\mu_t(dz) + \mu_t(dz) = \underbrace{\int_F \int_F K(x, y, dz)\mu_t(dx)\mu_t(dy)}_{\mathcal{P}\mu_t} \quad (1)$$

w losowym przypadku (+ operacja łączenia w pary w przypadku kojarzenia selektywnego).

Własności asymptotyczne - założenia

Przyjmujemy, że F jest przedziałem, np. $F = [0, \infty)$ oraz

$$\int_F zK(x, y, dz) = \frac{x + y}{2}. \quad (2)$$

Własności asymptotyczne - założenia

Przyjmujemy, że F jest przedziałem, np. $F = [0, \infty)$ oraz

$$\int_F zK(x, y, dz) = \frac{x + y}{2}. \quad (2)$$

Jeżeli $\mathcal{K}(x, y, z) = K(x, y, F \cap (-\infty, z])$, wtedy

(i) dla każdego $a, b, y \in F$ mamy

$$\int_F \left| \frac{\partial}{\partial x} \mathcal{K}(a, y, z) - \frac{\partial}{\partial x} \mathcal{K}(b, y, z) \right| dz < 1, \quad (3)$$

Własności asymptotyczne - założenia

Przyjmujemy, że F jest przedziałem, np. $F = [0, \infty)$ oraz

$$\int_F zK(x, y, dz) = \frac{x + y}{2}. \quad (2)$$

Jeżeli $\mathcal{K}(x, y, z) = K(x, y, F \cap (-\infty, z])$, wtedy

(i) dla każdego $a, b, y \in F$ mamy

$$\int_F \left| \frac{\partial}{\partial x} \mathcal{K}(a, y, z) - \frac{\partial}{\partial x} \mathcal{K}(b, y, z) \right| dz < 1, \quad (3)$$

(ii) istnieją stałe $\alpha > 1$, $L < 1$ i $C \geq 0$ takie, że $\mu \in \mathcal{M}_{\alpha, q}$ mamy

$$\int_F |x|^\alpha \mathcal{P}\mu(dx) \leq C + L \int_F |x|^\alpha \mu(dx). \quad (4)$$

Własności asymptotyczne - twierdzenie

Przez $\mathcal{M}_q$ dla $q \in \mathbb{R}$ oznaczamy zbiór miar borelowskich μ na F takich, że

$$\int_F z \mu(dz) = q$$

Twierdzenie

Ustalmy $q \in F$. Wtedy istnieje jedyna miara $\mu^* \in \mathcal{M}_{1,q}$ taka, że $\mathcal{P}\mu^* = \mu^*$ dla dowolnej miary początkowej $\mu_0 \in \mathcal{M}_{1,q}$ rozwiązanie μ_t , $t \geq 0$, równania (1) zmierza do μ^* w $\mathcal{M}_{1,q}$.

Własności asymptotyczne - twierdzenie

Przez $\mathcal{M}_q$ dla $q \in \mathbb{R}$ oznaczamy zbiór miar borelowskich μ na F takich, że

$$\int_F z \mu(dz) = q$$

Twierdzenie

Ustalmy $q \in F$. Wtedy istnieje jedyna miara $\mu^* \in \mathcal{M}_{1,q}$ taka, że $\mathcal{P}\mu^* = \mu^*$ dla dowolnej miary początkowej $\mu_0 \in \mathcal{M}_{1,q}$ rozwiązanie μ_t , $t \geq 0$, równania (1) zmierza do μ^* w $\mathcal{M}_{1,q}$.

Idea dowodu:

(i) $\Rightarrow d(\mu_t, \bar{\mu}_t) < d(\mu_r, \bar{\mu}_r)$ dla $t > r$,

Własności asymptotyczne - twierdzenie

Przez $\mathcal{M}_q$ dla $q \in \mathbb{R}$ oznaczamy zbiór miar borelowskich μ na F takich, że

$$\int_F z \mu(dz) = q$$

Twierdzenie

Ustalmy $q \in F$. Wtedy istnieje jedyna miara $\mu^* \in \mathcal{M}_{1,q}$ taka, że $\mathcal{P}\mu^* = \mu^*$ dla dowolnej miary początkowej $\mu_0 \in \mathcal{M}_{1,q}$ rozwiązanie μ_t , $t \geq 0$, równania (1) zmierza do μ^* w $\mathcal{M}_{1,q}$.

Idea dowodu:

(i) $\Rightarrow d(\mu_t, \bar{\mu}_t) < d(\mu_r, \bar{\mu}_r)$ dla $t > r$,

(ii) $\Rightarrow$ relatywną zwartość orbit rozwiązań z $\mu_0 \in \mathcal{M}_{\alpha,q}$.

Przykład:

1. Zaburzenie multiplikatywne:

$$(x + y)Z,$$

gdzie Z jest zmienną losową o wartościach w przedziale $[0, 1]$ i średniej $1/2$.

Uwaga: Tego typu jest równanie Tjon-Wu na rozkładu energii w modelu Boltzmannna.

Kojarzenie selektywne (dobór asortatywny)

Osobniki z podobnymi cechami łączą się częściej niż gdyby wybierały partnera losowo.

Dobór asortatywny może być modelowany

1. przy użyciu teorii dopasowania, która bazuje na listach preferencji,
2. przy użyciu funkcji preferencji $a(x, y)$.

Np.: $a(x, y) = \varphi(\|x - y\|)$, dla pewnej funkcji malejącej φ .

Interesujące jest zagadnienie asymptotycznego zachowania ewolucji profilu fenotypowego populacji z łączeniem preferencyjnym, t.j. opisanym równaniem

$$\frac{d}{dt}\mu_t(dz) + \mu_t(dz) = \int_X \int_X m(x, y, \mu_t) K(x, y, dz) \mu_t(dx) \mu_t(dy),$$

gdzie $m(x, y, \mu) = \frac{a(x, y)}{2 \int_X a(x, r) \mu(dr)} + \frac{a(x, y)}{2 \int_X a(y, r) \mu(dr)}$.

Model z dyskretnym czasem (pokoleniowy)

n osobników z cechami $x_1, \dots, x_n$

▶ łączenie w pary:

▶ osobniki o cechach x_i i x_j łączą się z prawdopodobieństwem

$$m(x_i, x_j) = \frac{a(x_i, x_j) + a(x_j, x_i)}{2n}$$

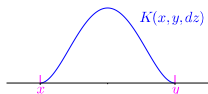
▶ prawdopodobieństwo wegetatywnej reprodukcji

$$m(x_i, x_i) = 1 - \sum_{j \neq i} m(x_i, x_j)$$

● dziedziczenie fenotypu

$\zeta_{x,y} = \frac{x+y}{2} + \frac{|x-y|}{2} \zeta_{x,y}$, gdzie $\mathbb{E}\zeta_{x,y} = 0$, $\mathbb{E}\zeta_{x,y}^2 \leq c < 1$.

$K(x, y, dz)$ — rozkład $\zeta_{x,y}$.

Model - operator na miarach

μ — rozkład cech

$$\begin{aligned} P\mu(dz) &= \\ &= \int_F \int_F a(x, y) K(x, y, dz) \mu(dx) \mu(dy) \\ &\quad + \int_F \int_F \left(\frac{1}{2} \delta_x(dz) + \frac{1}{2} \delta_y(dz) \right) (1 - a(x, y)) \mu(dx) \mu(dy) \end{aligned}$$

$a(x, y)$ — funkcja preferencji

$K(x, y, dz)$ — rozkład cechy dziecka z cechami rodziców x i y

Twierdzenie o zbieżności

$$\begin{aligned} P\mu(dz) &= \\ &= \int_F \int_F a(x, y) K(x, y, dz) \mu(dx) \mu(dy) \\ &\quad + \int_F \int_F \left(\frac{1}{2} \delta_x(dz) + \frac{1}{2} \delta_y(dz) \right) (1 - a(x, y)) \mu(dx) \mu(dy) \end{aligned}$$

$$\mathcal{M}_{\delta, d} = \{ \nu \in \mathcal{M} : \nu = c_1 \delta_{x_1} + \dots + c_n \delta_{x_n}, \quad |x_i - x_j| \geq d \text{ if } i \neq j, \quad n \in \mathbb{N} \}.$$

Twierdzenie

Zakładamy, że $a(x, y) > 0$ if $|x - y| < d$.

Wtedy dla dowolnej miary $\mu_0 \in \mathcal{M}$ ciąg $(P^n \mu_0)$ zbiega słabo do pewnej miary $\nu \in \mathcal{M}_{\delta, d}$ (ν zależy od μ_0).

Dowód-kroki

1. $\int_F z^k P\mu(dz) \leq \int_F z^k \mu(dz)$ for all $k \geq 0$ and $\mu \in \mathcal{M}$.

2. $0 \leq m_2(P^{m+1}\mu) \leq m_2(\mu) - \frac{1}{4}(1-c) \sum_{n=0}^m a_n$,

gdzie $a_n = \int_F \int_F (x-y)^2 a(x,y) \mu_n(dx) \mu_n(dy)$.

3. Zatem $\int_F \int_F (x-y)^2 a(x,y) \nu(dx) \nu(dy) = 0$.

4. Stąd $\nu \in \mathcal{M}_{\delta,d}$.

Zbieżność do kombinacji delt Diraca

Rozważamy przypadek $K(x, y, dz) = \delta_{\frac{x+y}{2}}(dz)$ i
 $a(x, y) = \varphi(|x - y|)$.

! Dla pewnej rodziny φ i rozkładów początkowych **udowodniliśmy**, że rozkład graniczny jest kombinacją dwóch delt .

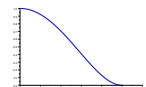
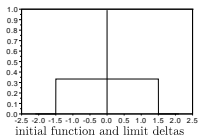
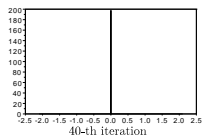
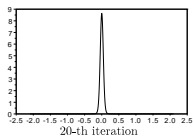
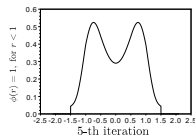
Wniosek. Samo kojarzenie selektywne może prowadzić do populacja dymorficznej, a w konsekwencji do specjacji.

Uwagi o teoriach powstawania gatunków.

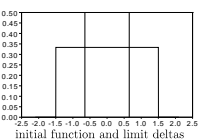
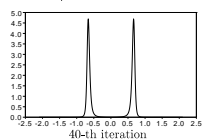
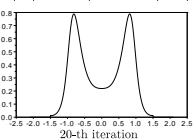
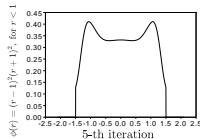
Asymptotyka w zależności od φ

$F = [-1.5, 1.5]$, μ – jednostajny rozkład na F .

$\varphi(r) = 1$, dla $r < 1$

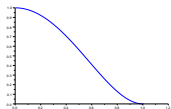

$\varphi(r) = (r - 1)^2(r + 1)^2$, dla $r < 1$

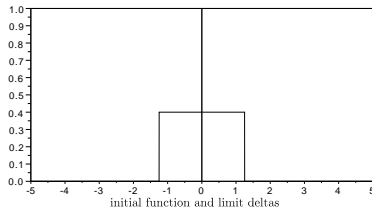
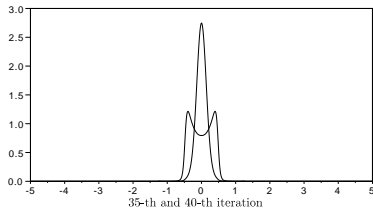
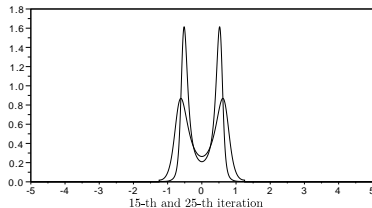
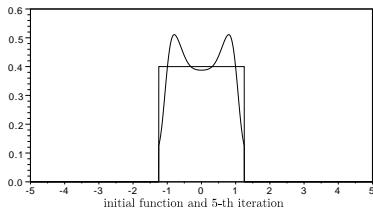

Efekt zmiany modalności rozkładu

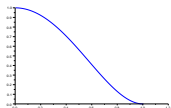

$$\varphi(r) = (r-1)^2(r+1)^2, \text{ for } r \leq 1$$

$$f_0(x) = \frac{1}{2.5} \mathbf{1}_{[-1.25, 1.25]}$$

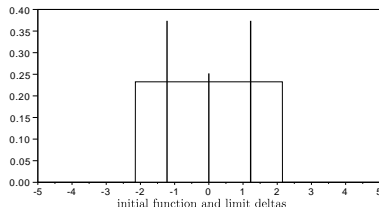
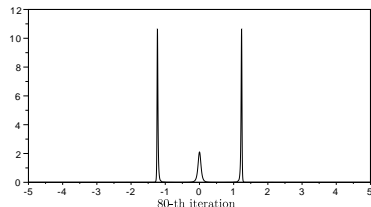
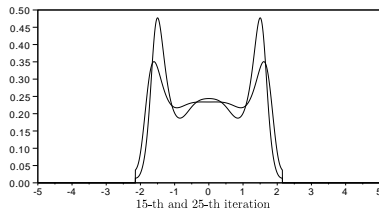
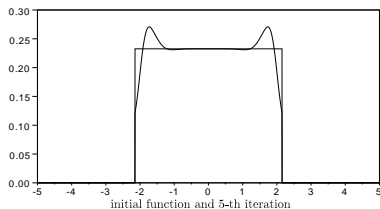

Efekt zmiany modalności rozkładu

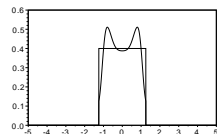
$$\varphi(r) = (r-1)^2(r+1)^2, \text{ for } r \leq 1$$

$$f_0(x) = \frac{1}{4.3} \mathbf{1}_{[-2.15, 2.15]}$$

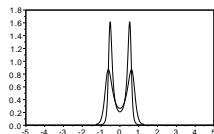

Wpływ szerokości fenotypów na asymptotykę

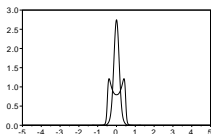
$$\varphi(r) = (r - 1)^2(r + 1)^2, \text{ for } r \leq 1$$

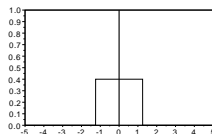
initial function and 5-th iteration

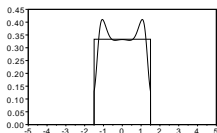
15-th and 25-th iteration

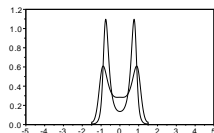
35-th and 40-th iteration

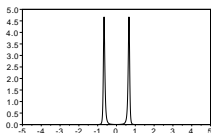
initial function and limit deltas

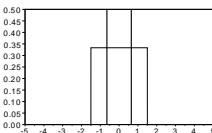
initial function and 5-th iteration

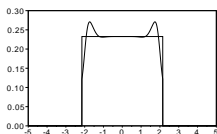
15-th and 25-th iteration

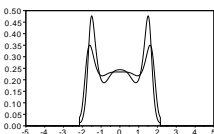
40-th iteration

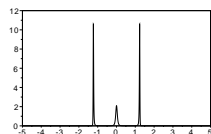
initial function and limit deltas

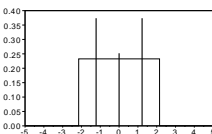
initial function and 5-th iteration

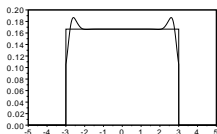
15-th and 25-th iteration

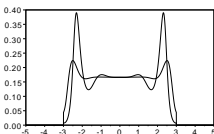
80-th iteration

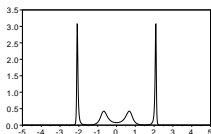
initial function and limit deltas

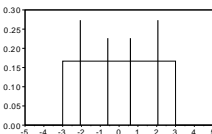
initial function and 5-th iteration

15-th and 40-th iteration

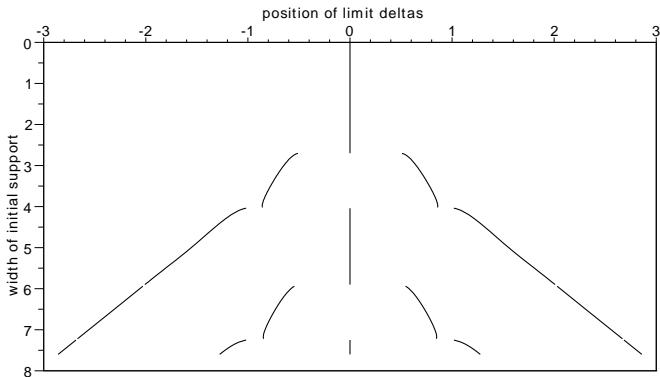

95-th iteration

initial function and limit deltas

“Diagram bifurkacyjny”

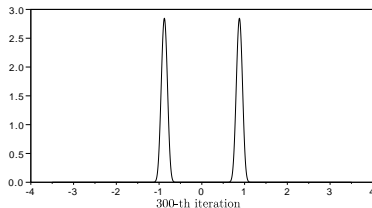
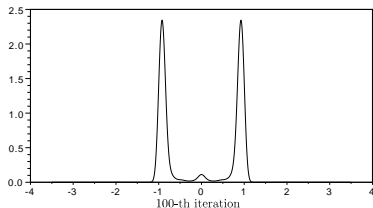
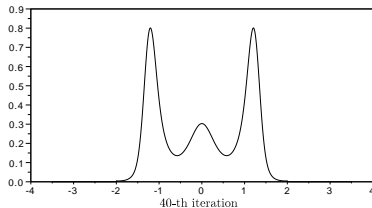
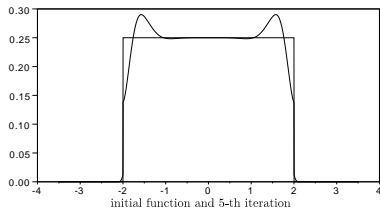

Jak położenia graniczne delt
zależą od szerokości fenotypu.

Cecha fenotypu potomka rozłożona wokół średniej fenotypu rodziców Rozkład nie zależy od odległości fenotypów rodziców

$$\varphi(r) = (r - 1)^2(r + 1)^2, \text{ for } r \leq 1$$

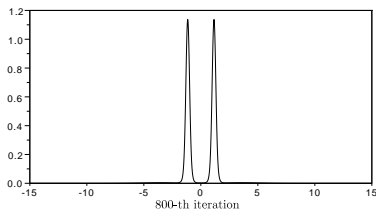
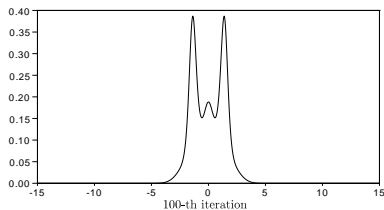
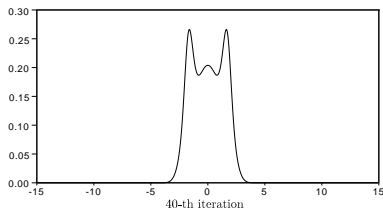
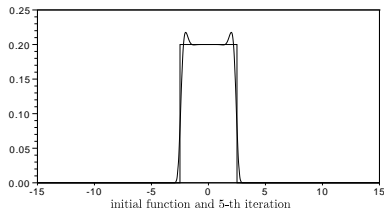
$$\kappa(r) = C_{0.125}(r - 0.125)^2(r + 0.125)^2, \text{ for } r \leq 0.125$$

Mutacje: Cecha jest rozłożona wokół średniej fenotypu rodziców (rodzica) dla obu typów rozmnażania:

$$\varphi(r) = (r - 1)^2(r + 1)^2, \text{ for } r \leq 1$$

$$\kappa(r) = C_{0.1}(r - 0.1)^2(r + 0.1)^2, \text{ for } r \leq 0.1$$

Dziękuję i do zobaczenia za XXX lat!

